

Українські народні казки - казки для дітей

ОХ!

Колись-то давно, не за нашої пам'яті,- мабуть, ще й батьків і дідів наших не було на світі, жив собі убогий чоловік з жінкою, а у них був одним один син, та й той не такий, як треба: таке ледащо отой одинчик, що господи! Нічого не робить - і за холодну воду не візьметься, а все тільки на печі сидить та просцем пересипається. Уже йому, може, годів з двадцять, а він усе без штанців на печі сидить - ніколи й не злазить; як подадуть їсти, то й їсть, а не подадуть, то й так обходиться. Батько й мати журяться:

- Що нам з тобою, сину, робить? Чужі діти своїм батькам у поміч стають, а ти тільки дурно хліб переводиш!

Так йому не до того: сидить та просцем пересипається. Тепер-от, як там п'ять або шість год хлоп'яті - вже воно й у штанцях, вже воно батькові й поміч: а тоді - то такий виженеться, що аж під стелю, а все без штанів ходить.

Журились-журились батько з матір'ю, а далі мати й каже:

- Що ти таки, старий, думаєш з ним, що вже він до зросту дійшов, а така недотепа - нічого робить не вміє? Ти б його куди оддав, то оддав, куди найняв, то найняв, може б, його чужі люди чому вивчили.

Порадилися, батько і оддав його у кравці вчитись. От він там побув днів зо три та й утік, зліз на піч - знов просцем пересипається. Батько його вибив добре, вилаяв, оддав до шевця шевству вчитись. Так він і звідтіля втік. Батько його знов вибив і оддав ковальству вчитися. Так і там не побув довго - втік. Батько бідкається:

- Що робить? Поведу,- каже,- вражого сина ледащо у інше царство: де найму, то найму,- може, він відтіля не втече.

Взяв його й повів. Йдуть та йдуть, чи довго, чи недовго, аж увійшли у такий темний ліс, що тільки небо та земля. Увійходять у ліс, притомилися трохи; а так, над стежкою, стоїть обгорілий пеньок, батько й каже:

- Притомився я - сяду, одпочину трохи.

От сідає на пеньок та:

- Ох! Як же я втомився! - каже.

Тільки це сказав - аж з того пенька - де не взявся - вилазить такий маленький дідок, сам зморщений, а борода зелена аж по коліна.

- Що тобі,- питає,- чоловіче, треба од мене? Чоловік здивувався: "Де воно таке диво взялося?"

Та й каже йому:

- Хіба я тебе кликав? Одчепись!

- Як же не кликав,- каже дідок,- коли кликав!

- Хто ж ти такий? - пита чоловік.

- Я,- каже дідок,- лісовий цар Ох. Чого ти мене кликав?

- Та цур тобі, я тебе і не думав кликати! - каже чоловік.

- Ні, кликав - ти сказав: "Ох!"

- Та то я втомився,- каже чоловік,- та й сказав.

- Куди ж ти йдеш? - пита Ох.

- Світ за очі! - каже чоловік.- Веду оцю дитину наймать,- може, його чужі люди навчать розуму, бо у себе дома - що найму, то й утече.

- Найми,- каже Ох,- у мене: я його вивчу. Тільки з такою умовою: як вибуде рік та прийдеш за ним, то як пізнаєш його - бери, а не пізнаєш,- ще рік служитиме в мене!

- Добре,- каже чоловік.

Ударили по руках... Чоловік і пішов собі додому, а сина повів Ох до себе.

От як повів його Ох, то повів аж на той світ, під землю, та й привів до зеленої хатки, очеретом

обтиканої. А в тій хатці усе зелене: і стіни зелені, і лавки зелені, і Охова жінка зелена, і діти, сказано - все, все. А за наймичок у Оха мавки - такі зелені, як рута!

- Ну, сїдай же,- каже Ох,- наймитку, та поїси трохи!

Мавки подають йому страву - і страва зелена; він попоїв.

- Ну, - каже Ох,- піди ж, наймитку, дровець урубай та наноси.

Наймит пішов. Чи рубав, чи не рубав, ліг на дрівця й заснув. Приходить Ох - аж він спить. Ох звелів наносить дров, поклав на дрова зв'язаного наймита, підпалив дрова. Згорів наймит! Ох тоді взяв попільець, по вітру розвіяв, а одна вуглина і випала з того попелу. Ох тоді її сприснув живущою водою,- наймит знов став живий, тільки вже моторніший трохи.

Ох знову звелів наймиту дрова рубати; той знов заснув. Ох підпалив дрова, наймита спалив, попільець по вітру розвіяв, вуглину сприснув живущою водою - з того ледачого парубка та став такий моторний та гарний козак, що ні здумать, ні згадать, хіба в казці сказать.

От вибув той парубок рік. Як вийшов рік, батько йде за сином. Прийшов батько в той ліс, до того пенька обгорілого, сів та й каже:

- Ох!

Ох і виліз з того пенька та й каже:

- Здоров був, чоловіче!

- Здоров, Ох!

- А чого тобі треба? - питає Ох.

- Прийшов,- каже,- за сином.

- Ну, йди: як пізнаєш - бери його з собою, а не пізнаєш - ще рік служитиме.

Чоловік і пішов за Охом. Приходить до його хати. Ох взяв виніс мірку проса, висипав - назбігалось такого півнів!

- Ну, пізнавай,- каже Ох,- де твій син? Чоловік дивився-дивився - всі півні однакові, один у один,- не впізнав.

- Ну,- каже Ох,- іди ж собі, коли не впізнав. Ще рік твій син служитиме в мене.

Чоловік і пішов додому.

От виходить і другий рік; чоловік знову йде до Оха, Прийшов до пенька:

- Ох! - каже.

Ох до нього виліз.

- Іди,- каже,- пізнавай! - Увів його в кошару - аж там самі барани, один в один. Чоловік нінававав-пізнавав - не впізнав.

- Іди собі, коли так, додому: твій син ще рік житиме у мене.

Чоловік і пішов, журячись.

Виходить і третій рік; чоловік йде до Оха. Йде та йде - аж йому назустріч дід, увесь як молоко білий, і одежа на ньому біла.

- Здоров, чоловіче!

- Доброго здоров'я, діду!

- Куди тебе доля провадить?

- Йду,- каже,- до Оха виручать сива.

- Як саме?

- Так і так,- каже чоловік. І розказав тому білому дідові, як вія Охові оддав у найми свого сина і з якою умовою.

- Е! - каже дід.- Погано, чоловіче, довго він тебе водитиме.

- Та я вже,- каже чоловік,- і сам бачу, що погано, та не знаю, що його й робить тепер у світі. Чи ви, дідусю, не знаєте, як мені мого сина вгадать?

- Знаю! - каже дід.

- Скажіть же й мені, дідусю-голубчику! Бо все-таки який він не був,- а мій син, своя кров.

- Слухай же,- каже дід,- як прийдеш до Оха, він тобі випустить голубів, то ти не бери ніякого голуба, тільки бери того, що не їстиме, а сам собі під грушею сидітиме та обскубуватиметься: то твій син!

Подякував чоловік дідові і пішов. Приходить до пенька:

- Ох! - каже.

Ох виліз і повів його у своє царство. Висипав Ох мірку пшениці, накликав голубів. Назліталось їх сила, і все один в один.

- Пізнавай,- каже Ох,- де твій син! Пізнаєш - твій, а не пізнаєш - мій.

От всі голуби їдять пшеницю, а один сидить під грушею сам собі, надувся та обскубується. Чоловік і каже:

- Ось мій син!

- Ну, вгадав! Коли так - бери.

Взяв перекинув того голуба, і став з його такий гарний парубок, що кращого й на світі немає.

Батько зрадів дуже, обнімав його, цілує. Раді обидва!

- Ходім же, сину, додому.- От і пішли. Йдуть дорогою та й розмовляють. Батько розпитує, як там у Оха було; син розкажує; то знову батько розкажує, як він бідує, а син слухає. А далі батько й каже:

- Що ж ми тепер, сину, робитимем? Я бідний і ти бідний. Служив ти три годи, та нічого не заробив!

- Не журіться, тату, все гаразд буде. Глядіть,- каже,- тут полюватимуть за лисицями паничі, то я перекинусь хортом та піймаю лисицю. Паничі мене купуватимуть у вас; то ви мене продайте за триста рублів,- тільки продавайте без ретязя: от у нас і гроші будуть, розживемось!

Йдуть та йдуть,- аж так: на узліссі собаки ганяють лисицю; так ганяють, так ганяють; лисиця не втече, хорт не дожене. Син зараз перекинувся хортом, догнав ту лисицю, піймав. Паничі вискочили з лісу:

- Це твій хорт? ~ Мій!

- Добрий хорт! Продай його нам.

- Купіть.

- Що тобі за нього?

- Триста рублів, без ретязя.

- Нащо нам твій ретязь,- ми йому позолочений зробимо! На сто!

- Ні.

- Ну, бери гроші,- давай хорта.- Одлічили гроші, взяли хорта,- давай полювать. Випустили того хорта знову на лисицю. Він як погнав лисицю, то погнав аж у ліс, там перекинувся парубком і знову прийшов до батька.

Йдуть та йдуть, батько й каже:

- Що нам, сину, цих грошей,- тільки що хазяйством завестись, хату полагодить.

- Не журіться, тату, буде ще. Тут,- каже,- тату, паничі їхатимуть по перепелиці з соколом. То я перекинусь соколом, а вони мене купуватимуть, то ви мене продайте знов за триста рублів, без шапочки.

От ідуть полем,- паничі випустили сокола на перепела; так сокіл женеться, а перепел тікає: сокіл не дожене, перепел не втече. Син перекинувся соколом,- так зразу й насів того перепела. Паничі побачили:

- Це твій сокол?

- Мій!

- Продай його нам!
- Купіть.
- Що тобі за нього?
- Як дасте триста рублів, то беріть собі сокола, тільки без шапочки.
- Ми йому парчеву зробимо! Поторгувались, продав за триста рублів. От паничі пустили того сокола за перепелицею, а він як полетів та й полетів у ліс, там перекинувся парубком і знову прийшов до батька.
- Ну, тепер ми розжились трохи,- каже батько.
- Постійте, тату, ще буде. Як будемо,- каже,- іти через ярмарок, то я перекинусь конем, а ви мене продавайте. Дадуть вам за мене тисячу рублів; тільки продавайте без недоуздка. От доходять до містечка там, чи що,- аж ярмарок. Син перекинувся конем - такий кінь, як змії, і приступить страшно! Батько веде того коня за недоуздок, а він гарцює, копитами землю вибиває! Тут насходилося купців - торгують:
Тисячу,- каже,- без недоуздка, то й беріть!
Та навіщо нам цей недоуздок, ми йому срібну ".молочену уздечку зробимо! - Дають п'ятсот.
- Ні!
- А це підходить циган, сліпий на одне око:
 - Що тобі, чоловіче, за коня?
 - Тисячу, без недоуздка.
 - Ге! Дорого, батю: візьми п'ятсот з недоуздком!
 - Ні, не рука,- каже батько.
 - Ну, шістьсот... бери!
- Як узяв той циган торгуватися, як узяв,- так чоловік і шага не спускає.
 - Ну, бери, батю, тільки з недоуздком.
 - Е, ні, цигане: недоуздок мій!
 - Чоловіче добрий, де ти бачив, щоб коня продавали без уздечки? І передать ніяк..
 - Як хочеш, а недоуздок мій! - каже чоловік.
 - Ну, батю: я тобі ще п'ять рублів накину,- тільки з недоуздком.
- Чоловік подумав: недоуздок яких там три гривні вартий, а циган дає п'ять рублів! Взяв і оддав... Пішов чоловік, взявши гроші, додому, а циган на коня та й поїхав.
- А то не циган - то Ох перекинувся циганом.
- Той кінь несе та й несе Оха - вище дерева, нижче хмари. От спустився у ліс, приїхали до Оха; він того коня поставив на стайні, а сам пішов у хату.
 - Не втік-таки від моїх рук, собачий син! - каже жінці.
- От у обідню годину бере Ох того коня за повід, веде до водопою, до річки. Тільки що привів до річки, а той кінь нахилився пити та й перекинувся окунем та й поплив. Ох, не довго думавши, перекинувся і собі шукою та давай ганятися за тим окунем. Так оце що нажене, то окунь одстовбурчить пірця та хвостом повернеться, а шука й не візьме. От вона дожене та:
 - Окунець, окунець, повернись до мене головою, побалакаєм з тобою!
 - Коли ти, кумонько-голубонько, хочеш балакати,- каже окунець щуці,- то я й так чую!
- Знову - що нажене шука окуня та:
 - Окунець, окунець, повернись до мене головою, побалакаємо з тобою!
- А окунець одстовбурчить пірця та й каже:
 - Коли ти, кумонько-голубонько, хочеш,- то я й так чую!
- Довго ганялась шука за окунем - та ні, не дожене!
- А це підпливає той окунь до берега - аж там царівна шмаття пере. Окунь перекинувся гранатовим

перснем у золотій оправі, царівна побачила та й підняла той перстень з води. Приносить додому, хвалиться :

- Який я, таточку, гарний перстень знайшла! Батько любить, а царівна не знає, на який його й палець надіти: такий гарний!

Коли це через якийсь там час доповіли царю, що прийшов якийсь купець. (А то Ох купцем перекинувся. Цар вийшов:

- Що тобі треба?

- Так і так: їхав я,- каже Ох,- кораблем по морю. Віз у свою землю своєму цареві перстень гранатовий та й упустив той перстень у воду... Чи ніхто з ваших не знайшов?

- Так,- каже цар,- моя дочка знайшла. Покликали її. Ох як узяв її просить, щоб оддала, бо йому, каже, і на світі не жить, як не привезе того персня! Так вона не оддає та й годі! Тут уже цар уступився:

- Оддай,- каже,- дочко, а то через нас буде нещастя чоловікові,- оддай!

А Ох так просить:

- Що хочете, те й беріть у мене,- тільки оддайте мені перстень!

- Ну, коли так,- каже царівна,- то щоб ні тобі, ні мені! - та й кинула той перстень на землю. Той перстень і розсипався пшоном - так і порозкочувалось по всій хаті. А Ох, не довго думавши, перекинувся півнем, та давай клювать те пшоно. Клював-клював, все поклював. А одна пшонина закотилася

під ноги царівні,- він тієї пшонини і не з'їв. Як поклював,- та в вікно й вилетів, та й полетів собі... А з тієї пшонини та перекинувся парубок - і такий гарний, що царівна як побачила, так і закохалася одразу,- та так же то щиро просить царя й царицю, щоб її оддали за його:

- Ні за ким,- каже,- я щаслива не буду, а за ним моє щастя!

Цар довго морщився: "Як то за простого парубка оддати свою дочку?!" А далі порадилися - та взяли їх поблагословили та й одружили, та таке весілля справляли, що увесь мир скликали! І я там був, мед-вино пив; хоч в роті не було, а по бороді текло - тим вона в мене й побіліла!